

- ԺԱ. Թղ. 103ա. «Եւ տեղ վասն եղին պատմութիւնն: Եղն Դ ցեղ կու լինի»:
- ԺԲ. Թղ. 103բ. «Պատմութիւն վասն մշկին թէ քանի ցեղ է: Մուշկն որ իւրմէ լինի...»:
- ԺԳ. Թղ. 104ա. «Պատմութիւն վասն աղուեսու»:
- ԺԴ. Թղ. 104բ. «Պատմութիւն վասն աղանունն»:
- ԺԵ. Թղ. 105ա. «Պատմութիւն վասն սալորին որ է դամոնն»:
- ԺԶ. Թղ. 105ա. «Վասն մըրտիտակին: Սահակն ստաց թէ այն է որ ի լեբունքն լինի»:
- ԺԷ. Թղ. 105բ. «Վասն աղբրանց արևունին: Ինքն ի յամանու կղզին լինի...»:
- ԺԸ. «Վասն խնկին... որ է լուպան»:
- ԺԹ. Թղ. 106ա. «Վասն զուլունա: Պապունաճն, որ է գետնի խնծորն...»:
- Ի. Թղ. 106ա. «Վասն զուլունա (զուլունազուլադի)»:
- ԻԱ. Թղ. 106բ. «Վասն աղին: Եւ սակ Դէտոկորիդոս թէ աղն կապող է...»:
- ԻԲ. «Վասն նէֆտին»:
- ԻԳ. Թղ. 107ա. «Վասն աղբ դարձային»:
- ԻԴ. Թղ. 107ա. «Վասն պայտանին»:
- ԻԵ. «Վասն տարչինին»:
- ԻԶ. Թղ. 107բ. «Վասն շէքերին»:
- ԻԷ. «Վասն ճաթրինին»:
- ԻԸ. Թղ. 108ա. «Վասն տորոնին»:
- ԻԹ. «Վասն Փլբուլին... որ է Փոնկի պիպէն»:
- Լ. Թղ. 108բ. «Վասն քարոսին... որ է նեխուրն»:
- ԼԱ. «Վասն քամունին, ... որ է քինուն, որ է չամանն»:
- ԼԲ. «Վասն քուտաթին»:
- ԼԳ. «Վասն քաֆուրին»:
- ԼԴ. Թղ. 109ա. «Վասն քէպապիէլին»:
- ԼԵ. «Վասն դեղին սուսամին»:
- ԼԶ. «Վասն վայրի հազարին»:
- ԼԷ. Թղ. 109բ. «Վասն մատուտակին»:
- ԼԸ. «Վասն պախրու եղին»:
- ԼԹ. «Վասն կոտիմին»:
- Խ. Թղ. 110ա. «Վասն սեխին»:
- ԽԱ. «Վասն սոյխին (= սոխ)»:
- ԽԲ. «Վասն տղաին»:
- ԽԳ. Թղ. 110բ. «Վասն փրփրեմին»:
- ԽԴ. «Վասն էֆլիմոնին... որ է դօճա մորու»:
- ԽԵ. Թղ. 111ա. «Եւ յիշեմք գիտարգաւար խոտն, զոր Գրիգոր աստուածարանն

զովէ ի գիրքն, որ ասեն արեղական մայր, նշանն այն է, Դ տերեւ կու տայ, խաչանման տերեւն սխտի ի վրայ գետնի, եւ որձան պոքն ի մէջն կու ելանէ կոք քանի վարով մի...»:

Վերջը՝ Թղ. 111բ. «Եւ այս է մեկնութիւն Դիոնէսիոսի իմաստասիրի, որ աղանատես եղեւ համասփիւս ծաղկին, որ եւ բանալիք է ամենայն փակած բանի անուշաւոր է որ ի ճախ ունի յայն ի տերեւի եղերն կարմիր եւ լուրջ լինի զինչ զաղեղնակն որ իջանէ ծաղկին ծիրանաղոյն է, կարմիր դեղնասփիւս, կապուտաակ է: Ի նմանապէս ամենայն իմաստասիրաց եւ զիտնականաց եւ ուսումնաւորաց, եւ յորժամ առնեն զնա ի Հոռոմ ձեղն խոտնն, քրսեն ի ձեռքն եւ ի ոտքն ի երեսն, եւ զնեն զբերանն, ՀԲ աղբին լիզուն խոտն, եւ ԺԲ աղբին զիրն զրէ եւ կարդայ, եւ յորժամ ի լեռն ելանես, ամենայն ծաղկի խոտն ընդ քեզ, եւ սակ զէ ինչ իրաց մեծ խուք ի լեռն Գարունից ի կարնոյ գաղաքն, որ է Երզրում, ի Բարգոյ լեռն ի ձորն մասանց ի դաշտն մասեաց որ հայի խախտայ զնա՛ զիտ ի զլուին վարապայ ի բլուրն լեռանց Գ վէժ կայ ի մէջ վիմացն գտանես ի սահմանն ինձորեց, Գ ձոր կա՛ խոր ի հոն գտանես զչնորհալի ծաղիկա, հաստատեայ ի յունիս ամսոյն ԻԵ. եւ ի քաղոց ԺԱ. Գ որ պաք կացիր եւ աղաչէ զհոյին սուրբ որ տայ քեզ. ինքն պիտի ելանէ ի Ա. ճղէ, եւ բաժանի Գ՛ ձիւղ, եւ ասեն թէ երբ ծաղիկն ուտէ օձն զեա մարդ ու զլուս մնայ աչք քիթ բերան բաց զսպէ ըզքեզ վասն օձին եւ յաստուած ուսացիր...»:

5. Թղ. 112ա. «Վասն գործաւորութիւն գեղերոյս այս է: ԿԶ: Լատիֆ, որ է նուրբ, անոր ասեն որ զեռ մեր բնական տաքութիւն հասնի...»: — Վերջը՝ «Իտաացիր որ այս է ԿԴ գործաւորութիւն գեղոցն» [հմմտ. Ամիր-ամվլաթի «Անգիտաց Անպէտ», Տաշեան, Յուլիս, էջ 199, 2]:

Բ. Թղ. 117ա. «Ամարիկալիս, որ է գեղին սուսամն, թէ զինքն կանայքն մանոր ձեռն եւ խմեն, կամ մեղրով շաղուն...»:

Գ. Թղ. 121ա. «Վասն ստից Հաւուն անբոժկի գեղն աս է»:

Դ. Թղ. 124ա. «Մաճուն մուղալի: Առ մէջուր սուլէ յմանի, օւղ էրլիք, պատեանի հաւնա...»:

Գեղերու այս շարքը կ'ընդհատի թղ. 117բէն անդին, որուն կը յաջորդեն նոր զրուած մի քանի աննշան զրուութիւններ եւ պարագ էջեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Բուն յիշատակարանը կը պահուի կայ հետեւեալ ծանօթութիւնը միայն, որ սակայն սեւէ յիշատակութիւն չ'ըներ ձեռագրիս թուականի, տեղի եւ զրջի մասին:

Թղ. 35ա. «Յայնուն Աստուծոյ տէր իմ Յիսուս... որ տուեալ ես կարողութիւն եւ իմաստութիւն իմաստասիրաց որ ընտրեալ են եւ իմացեալ շնորհօքն հոգւոյն սրբոյն եւ իմացեալ շնորհօքն հոգւոյն սրբոյն... եւ բարեխօսութեամբ սուրբ աստուածածնին եւ սուրբ Դուխս աւետարանիչին՝ եւ սուրբն Պանդելիոս անարձաթ բժշկին եւ սուրբն Կողմաս եւ Դամիասիոս իմաստուն եւ խօտածարակ բժշկացն սոցին բարեխօսութեամբն յիշեցէք եւ զմեզ ամէն»:

27.
Մ Ա Շ Տ Ո Յ
Ի Ս Լ Ի Վ Ե Ն

ԹՈՒՂՈՒՔ՝ 297: — ԵԶՔ՝ 594: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19 X 12 1/2 X 4 1/2: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին՝ 14 1/2 X 9 1/2: — ՏՈՂՔ՝ 16—17: — ՆԻԻԹ՝ բուլք սովորական, հաստ եւ լաւ ողորկեալ: — ԿԱԶՄ՝ նոր կաշեկան, պատ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ լաւ: — ԴԱՏԱՐԿ՝ քղ. 1ա, 3բ եւ 297: — ԳԻՐ՝ նուրբ բարդիր: — ՆԿԱՐՔ՝ եւ այլն՝ չուցի: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1887: — ԳՐԻԶ՝ Մանուկ Յարութիւն Գաբրիէլեան: — ՏԵՂԻ՝ Սիլվէն: — ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Սիլվէնի Ս. Ստեփանոս եկեղեցայ:

Մատենան է ՄԱՇՏՈՅ: Թղ. 3ա (Մաշտոտ յորում աւանդին սրբազան արարողութիւնը Ազգիս ըստ Սահմանադրութեան սուրբ եկեղեցւոյս Հայոց. ի հայրապետութեան Տ. Տ. Մակար կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, եւ ի պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տ. Յարութիւն Ս. Արքեպիսկոպոսի Վեհապետեան, 1887):

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. 1. Թղ. 1բ. «Նախկին սուրբ Փրկչի Աշակերտ Մահտեսի Յարութիւն Գաբրիէլեան, 1887»:

2. Թղ. 2ա. «Նախարան եւ Յիշատակարան Ձեռագրաց. ինչպէս հայ կերակուր է բան մարմնոյ, նոյն եւ աւելի եւս է սրբազան Արամարմնոյ, նոյն եւ աւելի եւս է սրբազան Արարողութիւնը իւրաքանչիւր քրիստոնէի հոգւոյն: Չայս ի մանուկ տիոց զփորձ առեալ եւ ըստ կարի գործով կատարելով ի Կոստանդնուպոլիս ծնեալ եւ սնեալ եւ ամուսնացեալ, մեղապարտ եւ անարժան ծառայ, մահտեսի Յարութիւն (45 տմայ) նախկին Սուրբ Փրկչի աշակերտ, որդի նաւակավար Գաբրիէլի՝ եղբոր խոհմագարդ եւ մաքրակրօն Տէր Բարսեղ Քահանայի Աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյն Սուրբ Աստուածածնի ի Գուսպարու:

Իսկ պարագայից բերմամբ նախ յԱզրիանուպոլիս եւ ապա 1882 Ապրիլ 11 եկեալ Իստանբուլ (Արեւելեան Բուսելի) գտի անդ մի լիմիեա (Արեւելեան Բուսելի) շինեալ ի եկեղեցի յանուն Ս. Ստեփանոսի շինեալ ի 1831, եւ տունս Հայոց իբր 50: Բայց առ ի չդոյց զբաւաճառի ոչ գտեալ յարմար Աղօթքի վերաբերեալ գիրք, ջան ի գործ եղի ապաւինելով յօղնականութիւն հոգւոյն սրբոյ, մատամբ ձեռագրել, սոյն սրբակրօն Արարողութիւնն այսինքն Մաշտոց: Խնամով եւ զգուշութեամբ սկսեալ 1887 Հոկտ. 21, եւ ի կատար հասցեալ Նոյ. 19:

Արդ եղի զայս ձեռագիր մատենան աղօթից ի վայելումն եւ ի թողութիւն ինձ մեղաւորիս ի կենդանութեան: Եւ յետ իմոյ զաւորիս ի կենդանութեան: Եւ յետ իմոյ ելանելոյ յաստեացս եղիցի յիշատակ Ս. Եկեղեցւոյ ուր եւ գտանիցի: Որք վայելեն եւ ընթացեալ ուր եւ գտանիցի զիս զբաղմամբս եւ թիտնուն, յիշեցեն զիս զբաղմամբս եւ զձեռնոցս եւ զարեանառու մերձաւորս իմ. եւ զձեռնոցս եւ զարեանառու մերձաւորս իմ. եւ որք յիշեն յիշեալ եղիցի ի Քրիստոսէ Յիսուսէ, ամէն: Մահտեսի Յարութիւն Գաբրիէլեան»:

Ն. ԳԱՍԱՊԵԱՆ
(Շարունակելի):

ԳՈՐԳԱՏԻ ՀԱՅ ՈՒՍԵՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Տարիներ ատաջ անուցած փափագս՝ այցելել Դորպատ ու տեղոյն վրայ ուսումնասիրութեան համար նիւթեր հաւաքել այդ նշանաւոր համալսարանական քաղաքի հայ ուսանողութեան մասին, ի կատար ածուցաւ 1939 թ. ամառը:

Բերլինի իմ պաշտօնավարած համալսարանին կից Արեւելեան Լեզուների Սեմինարի վերատեսուչ Պրոֆ. Կ. Շարճիզ ծանօթաբանով մտադրութեանս՝ բարոյապէս ու նիւթապէս սատար հանդիսացաւ նրա իրագործման: Եւ այսպէս, 1939 թ. Յուլիս 15-ման: Եւ նուիրեցի դորպատեան ճամբորդութեան, նախապէս թղթակցութեան մէջ մտած լինելով այնտեղի համալսարանի, նրա միջոցով նաեւ Էստոնիայի պետական զիւս-